

P.J. van Koppen (2001b, 17 november) Steek geld in
TBS-onderzoek. *Algemeen Dagblad*, pp. 11

Steek geld in tbs-onderzoek

In 1975 werd Willem van E. veroordeeld tot 18 jaar gevangenisstraf plus tbs voor het plegen van twee moorden. Na behandeling in de Van Mesdagkliniek kwam hij in 1990 vrij. Deze week bekende hij dat hij sindsdien weer drie nieuwe moorden heeft gepleegd.

Door Peter van Koppen

Van E. had dus nooit vrijgelaten mogen worden, zal iedereen nu zeggen. Dat is mooi achteraf praten. Het is beter om vooruit te kijken en te bezien wat wij met ernstige zedelinquenten en gestoorde moordenaars doen en wat wij zouden moeten doen.

De praktijk in Nederland is dat verkrachters en daders van seksuele moorden, al dan niet in serie gepleegd, worden veroordeeld tot tbs of tot een combinatie van gevangenisstraf en tbs. Voor tbs'ers bestaan in Nederland speciale klinieken en wij kennen een lange traditie in de forensische behandeling van gestoorde delinquenten. Die traditie heeft wat vreemds: men is nooit geïnteresseerd geweest in onderzoek naar de effecten van tbs, meldde mijn collega Corine de Ruiter vorig jaar al. Men doet zijn best maar of het enig nut heeft, weet niemand.

Dat zou allemaal niet zo erg zijn als wij dan maar goed kunnen voorspellen of uit tbs ontslagen criminelen opnieuw misdrijven gaan plegen, recidiveren dus. Maar ook daarmee is het somber gesteld. Als psychiaters op basis van gesprekken met de crimineel recidive proberen te voorspellen, hebben zij het vaker fout dan goed. Als daarbij psychologische tests worden gebruikt, wordt de voorspelling al aanzienlijk beter, maar nog verre van perfect. Zo meldt de Van der Hoevenkliniek een tbs-instelling in Utrecht - dat van de ontslagen delinquenten 25

procent binnen vijf jaar recidiveert. Het kan nog erger: als de rechter (die uiteindelijk over het ontslag moet beslissen) tegen het advies van de behandelaars in iemand vrijlaat, recidiveert meer dan de helft binnen vijf jaar.

Omdat wij recidive niet kunnen voorspellen, is er alle reden om dit soort delinquenten goed in de gaten te blijven houden na hun ontslag. Dat gebeurt in Nederland, maar in beperkte mate en voor een beperkte tijd. Echt goed in de gaten houden is ook niet mogelijk. Voor de controle is de

bron van informatie vooral de crimineel zelf. Hij moet antwoord geven op de vraag of hij weer op kinderspeelplaatsen rondhangt of naar slachtoffers aan het *cruisen* is. Van een man bij wie liegen over zijn leven een inherent onderdeel uitmaakt van zijn levensstijl, kan men op dit soort vragen geen betrouwbaar antwoord verwachten. Moeten wij dan voor elke zedelinquent een ambtenaar aanstellen om hem als een soort buddy bij nacht en ontij te vergezellen?

Kortom: wij geven gestoorde

delinquenten in tbs therapie waarvan wij niet weten of die helpt, wij kunnen te slecht voorspellen of zij het weer zullen gaan doen en wij zijn niet in staat om hen na ontslag in de gaten te houden.

Sommigen roepen daarom dat dit soort mensen voor de rest van hun leven opgesloten moet blijven. Bij sommigen gebeurt dat ook. tbs-klinieken hebben voor die mensen een afdeling met de eufemistische benaming *longstay*. Het past echter niet in ons humane strafrecht om een hele

categorie van delinquenten de rest van het leven op te sluiten. En terecht: een belangrijk kenmerk van een rechtstaat is dat wij beschaafder zijn dan het gajes dat wij bestrijden. Maar er is ook een praktisch argument dat niet vergeten moet worden: de meeste ex-tbs-ers recidiveren helemaal niet.

Anderen roepen dat bij ontslag van elke tbs'er een DNA-profiel gemaakt moet worden. Dat is een uitstekend voorstel. Maar daarvan moeten ook geen wonderen worden verwacht. Dergelijke maatregelen leiden namelijk tot

ontwikingsgedrag bij criminelen, door bijvoorbeeld met een condoom te gaan verkrachten. Veel belangrijker is dat zo'n DNA-profiel pas van nut wordt als de ex-tbs'er al weer een misdrijf heeft gepleegd. Het werkt slechts preventief bij de vrij zeldzame seriemisdadiger ter voorkoming van tweede en volgende misdrijven.

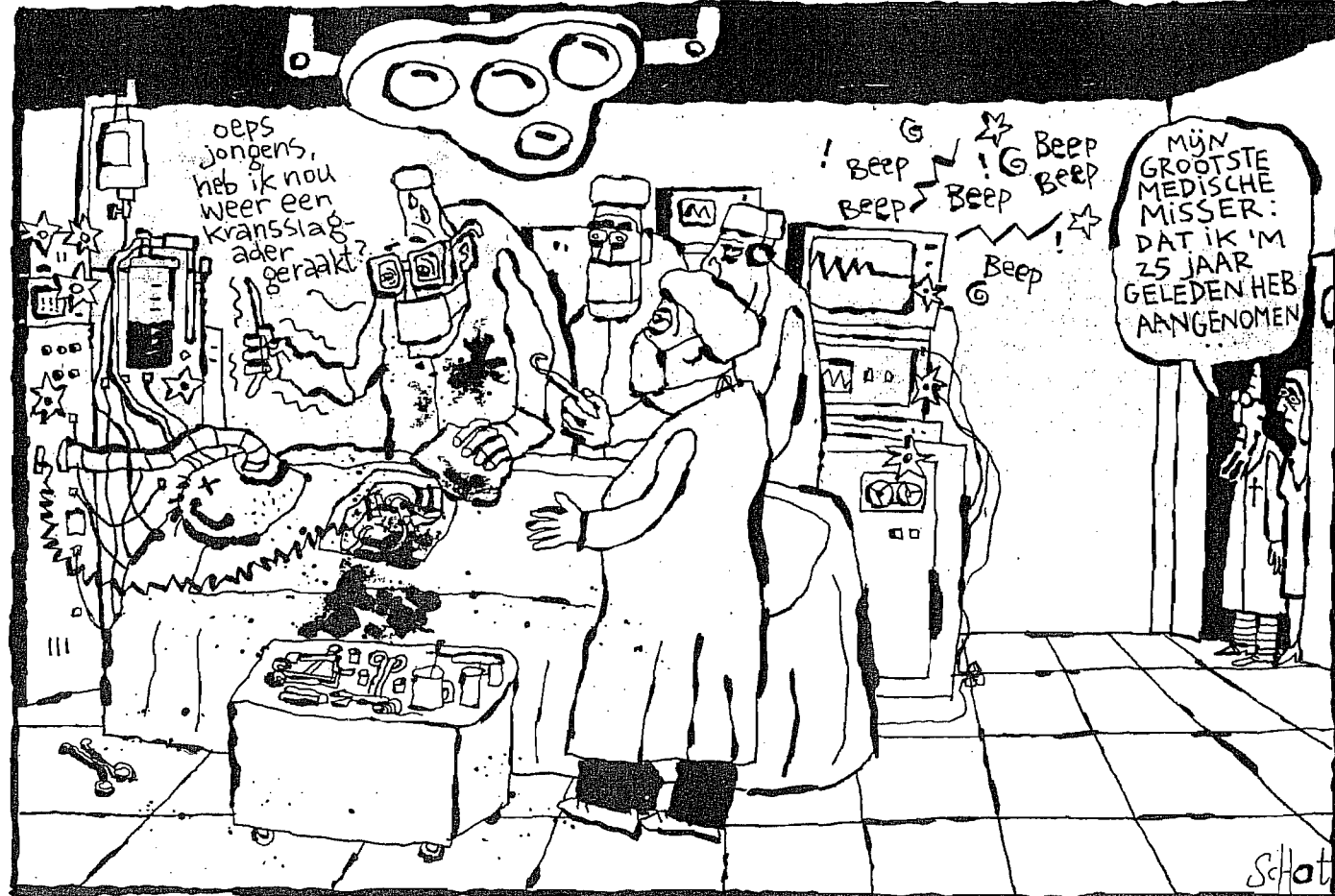
In het geval van Willem van E. had met een DNA-profiel van hem dus niet de eerste moord voorkomen kunnen worden, mischien wel alle volgende.

DNA-profielen vormen dus een soort noedremmiddel. Het is veel belangrijker om misdrijven te voorkomen. Dat kan alleen maar als tbs succesvol is, als wij goed kunnen voorspellen wie weer in herhaling zal vallen en wij in staat zijn om de criminelen, als zij weer op vrije voeten zijn, zinvol in de gaten te houden. Op dit gebied gebeurt niet veel in Nederland, met enige uitzonderingen. Op de Van der Hoevenkliniek in Utrecht wordt bijvoorbeeld inmiddels vrij uitgebreid onderzoek gedaan naar de effecten en de inrichting van de tbs; in het Forensisch Psychiatrisch Centrum Veldzicht in Balkbrug probeert men modellen te ontwikkelen om ontslagen tbs-ers beter in de gaten te houden (onder andere met de leugendetector). Meestentijds komt de tbs-wereld mij verder nogal ingedut voor. Gezien het maatschappelijk belang van het voorkomen van seksuele delicten verdienen deze problemen grootscheepse aandacht van de overheid.

Steek die aandacht (en het geld) nu eens niet in kekke techno-onderwerpen als DNA, maar in gedegen ontwikkeling van therapie en onderzoek van risicoprofielen van ex-tbs'ers. Dat kan in de toekomst gevallen als Van E. voorkomen.

Prof.dr. P.J. van Koppen is senior hoofdonderzoek bij het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR) te Leiden en hoogleraar Rechtspsychologie aan het Departement Rechten van de Universiteit Antwerpen.

Van der Schot

PRIVACYBESCHERMING MEDISCH SPECIALISTEN